

V **HISTORISCH** G VOORBURG

- Jonkheer Henri van Sypesteyn en het oude hek van Hoekenburg
- Wandelingen, logées en theevisites
- Het evenwicht tussen bewaren en vernieuwen

Van de redactie

In dit derde nummer van ons tijdschrift zullen, na de Delftse ambachtsheren en de Tweede Wereldoorlog, andere facetten van het rijke Voorburgse verleden aan bod komen.

In het hoofdartikel zet Kees van der Leer op bijzonder boeiende wijze uiteen hoe hij bij toeval het oude hek van Hoekenburg op het spoor kwam. En passant komen we iets te weten over het bewogen leven van Jonkheer Henri van Sypesteijn, de buitenplaats Hoekenburg en het belang van tuingeschiedenis. In een ander artikel vertelt Eddie van Roon het een en ander over de lotgevallen van Groen van Prinsterer op een andere beroemde Voorburgse buitenplaats: Vreugd en Rust. Tenslotte wordt door Martine van Eck nog eens onderstreept dat voorzichtig moet worden omgegaan met de overblijfselen uit het zo rijke verleden van onze stad. Alhoewel het hier niet gaat om een themanummer, staan de

verschillende bijdragen wel in nauw verband met elkaar. Iets wat de leesbaarheid zeker ten goede komt, denken wij.

Niet onbelangrijk is het wellicht te vermelden dat de personele bezetting van de redactie gedurende de laatste maanden enige wijzigingen heeft ondergaan. Om de onafhankelijkheid van de redactie ten opzichte van het bestuur te waarborgen hebben de bestuursleden Gerard Langerak en Martin Harms besloten terug te treden. De nog overgebleven redactieleden danken hen voor de prettige samenwerking.

Tenslotte wil de redactie van deze gelegenheid gebruikmaken u erop te wijzen dat bijdragen van leden altijd welkom zijn.

Dus neemt u contact met ons op als u ideeën hebt, of een artikel over een bepaald onderwerp wilt schrijven.

Wij hopen dat u dit nummer met veel plezier zult lezen.

Foto omslag:

*Het oude hek van Hoekenburg
in de tuin van kasteel Sypesteijn,
zomer 1995.*

Foto M.G. Trapman

Inhoud

Van de redactie	3
Wandelingen, logées en theevisites	4
Werkgroep Essesteijn zoekt...	6
Jonkheer Henri van Sypesteijn en het oude hek van Hoekenburg	7
Het evenwicht tussen bewaren en vernieuwen	16
Colofon	18

Wandelingen, logées en theevisites

Het leven van de jonge Groen van Prinsterer op Vreugd en Rust

**In de talrijke buitenverblijven die Voorburg rijk was en is, hebben vele beroemdheden gewoond. Een van de bekendste onder hen was de staatsman Guillaume Groen van Prinsterer. Een belangrijk deel van zijn jeugd bracht hij door op Vreugd en Rust. In een dagboek dat hij tijdens zijn studen-
tenjaren bijhield speelt het buitenverblijf een belangrijke rol.**

4

*Guillaume Groen van Prinsterer
omstreeks 1823.*

De achttiende eeuw wordt nogal eens afgedaan als een gezapig tijdvak waarin werd geteerd op de rijkdommen die in de 'gouden' zeventiende eeuw waren vergaard. Wat hier ook van waar mag wezen, voor een smalle top-laag van kooplieden, aristocraten en ambtenaren bleek voldoende geld voorhanden om er een vorstelijke levensstijl op na te houden. Op het platteland verrees het ene na het andere buitenhuis. Ook in de dorpen rondom Den Haag, dat als regerings-centrum een grote aantrekkingskracht op de landelijke elite uitoefende, ontstonden vele landgoederen en buitenverblijven. Vooral Voorburg was een geliefd 'toevluchtsoord'. Dat Huygens hier het beroemde Hofwijck had laten bouwen zal zeker tot de belangstelling hebben bijgedragen.

Vreugd en Rust was een van die

vele in de achttiende eeuw in Voorburg gestichte buitenverblijven. Het werd reeds in de zeventiende eeuw vermeld, maar was toen niet meer dan een boerderij. Weldra echter werd de hofstede vervangen door een landhuis in kasteelachtige trant, omringd door een tuin in Le Nôtre stijl. Rond de eeuwwisseling onderging het buitenverblijf een nieuwe metamorfose: het huis werd verbouwd en uitgebreid en de tuin werd vervangen door een park in Engelse landschapstijl. Vanaf 1797 vestigde de familie Groen van Prinsterer zich hier 's zomers. 's Winters woonde het gezin in een groot herenhuis aan de Korte Vijverberg in Den Haag.

Guillaume werd op 21 augustus 1801 geboren. Zijn vader en moeder waren de arts Petrus Jacobus Groen van Prinsterer en Adriana Hendrika Caan, afstameling uit een rijke Rotterdamse

bankiersfamilie. Met zulke gefortuneerde ouders leek het bedje van het kereltje gespreid. Echter, dat hij als ideologisch vormgever van de anti-revolutionairen, de grootste tegenspeler van de liberaal Thorbecke zou worden, en zou uitgroeien tot een van de belangrijkste staatslieden van de eeuw, kon niemand toentertijd nog bevroeden. Voor een dergelijke positie was namelijk niet alleen afkomst van belang: talent en doorzettingsvermogen waren minstens even noodzakelijk. Over dit laatste bleek de jonge Groen in ruime mate te beschikken. Met het rustige leventje op Vreugd en Rust was het dan ook snel gedaan. Reeds op twaalfjarige leeftijd werd hij naar een kostschool in Haarlem gezonden. Daarna volgden nog Latijnse scholen in Den Haag en Utrecht en tot slot de universiteit van Leiden. Toch bleef het landelijk leven op Vreugd en Rust, ook in de jaren

nadat hij zijn ouderlijk huis had verlaten, een belangrijke rol spelen in het drukke leven van de jonge Groen.

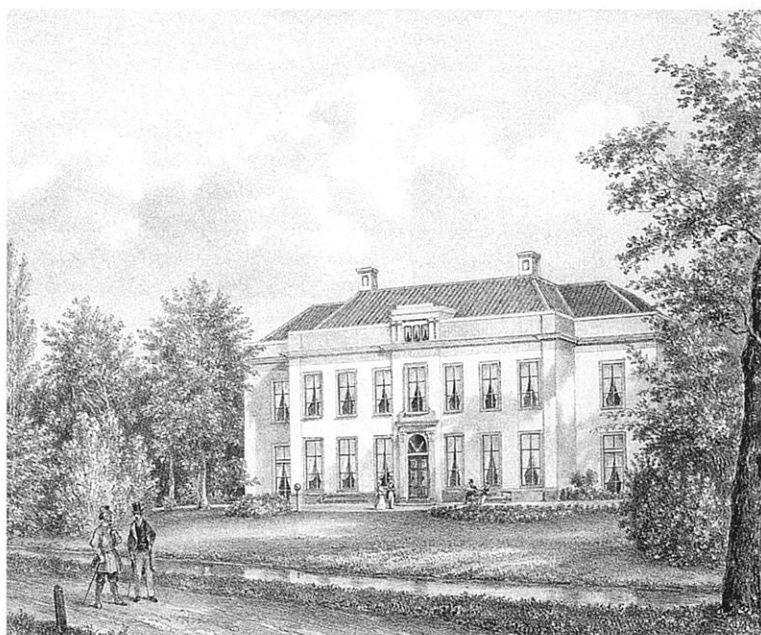
Toen Groen in 1817 in Leiden ging studeren bleek de ligging van de buitenplaats tussen Den Haag en Leiden bijzonder gunstig. Tussen alle studiebeslommeringen door maakte hij daar met een studiegenoot graag een wandeling of ging hij met zijn ouders, twee zusters en andere familie en kennissen een kopje thee drinken in de koepel aan de Vliet. In een dagboek dat Groen van 21 april tot 17 juni 1822 bijhield schreef hij menigmaal over het leven op Vreugd en Rust. De buitenplaats bleek een belangrijke tussenstop op zijn vele reizen naar de residentie. Op 27 april 1822 schreef hij bijvoorbeeld: 'Om 6 uur opge-staan (de vermoeyens had mij reeds om 10 uur naar bed doen gaan) las ik de helft van eene preek van Van der Palm volgens mijne gewoonte, en daarna ging ik over tot mijn dagelijks werk. Geweldige kiespijn was mij daarin hinderlijk. Daar ik echter in Den Haag verwacht werd, reed ik elf uur met een studiegenoot op den schimmel af; wij bleven eenige ogenblikken aan de Wykerbrug, deden een kleine wandeling op Vreugd en Rust en kwamen door de Looilaan en het bosch in 'Hage aan. In Den Haag bezoeken wij de Franse comedie.'

Dat op Vreugd en Rust veel beleefdheidsbezoekjes werden gebracht en menig kopje thee werd gedronken blijkt wel uit het

verloop van 26 mei 1822, de dag na een Leids promotiefeestje met veel wijn: 'Om half acht was ik evenwel bij de hand en na aan de Wykerbrug, waar ik geslapen had, ontbeten en tot half elf gebleven te zijn, wandelde ik naar Vreugd en Rust, alwaar ik al spoedig de familie uit de kerk zag komen. Keetje, Marie (de twee zusters van Guillaume) en de Freule Hogendorp waren er gelogeerd. Met deze laatste had ik het plezier van in het terugkomen van 't Haagsche Bosch in het rijtuig te rijden: ik had eerst Marie die gepresseerd was, naar den Haag gebragt en toen met de overige familie in de Societeitstent gezeten. Wij ontvingen die middag eerst de visite van neef en nicht Patijn, die voor hun vertrek naar Hoom afscheid kwamen nemen, toen van de geheele familie van der Heijden en Philipse, met welk wij in de Koepel thee dronken, wandelden

en ons zeer goed amuseerden. Hennie Hoffmann, die op Krayenburg logeerde, had de vriendelijkheid van ons afscheid te komen nemen.'

De volgende dag was weer vol activiteiten: 'Wij gingen te Voorburg ter kerke bij dominee Netelenkamp die over Jesaia preekte. Neef en nicht Caan van Hockenburg en nicht Caan van Cromvliet met Henriëtte Patijn deden ons visite. Wij aten om 3 uur, en reden naderhand met twee rijtuigen naar Juffrouw Koets, alwaar wij koffij dronken: aldaar spraken wij de familie van Bommel, der Jong van Rodenburg, van der Heijden, etc., etc. Het was er ontzagchelijk druk en wij waren blijde de gewone viering van den tweeden pinksterdag te hebben bijgewoond. Door het Bosch kwamen wij weder te Vreugd en Rust, wandelden op de weg,

Vreugd en Rust
Litho door P.J. Lutgers,
steendruk van Steuerwald, 1855
Collectie museum Swaensteyn

waar het nog zeer levendig was, lazen in Tollens, soupeerden en gingen naar bed.'

Ook na zijn studietijd bracht Groen nog menig uurtje op Vreugd en Rust door. In 1827 leerde hij er zijn vrouw, Elisabeth van der Hoop, tijdens een logeerpunt kennen. Na de dood van zijn ouders in de jaren dertig moest Groen tot zijn spijt het buitenleven in Voorburg vaarwel zeggen. Bij de boedelscheiding werd Vreugd en Rust toegewezen aan zijn zuster en zwager Hoffmann. Later kwam het in handen van de familie Philipse. Een buitenplaats kon Groen echter moeilijk missen. Hij kocht daarom het landgoed Oud-Wassenaar. Zijn geboorteplaats zou hij echter

niet vergeten. Toen het in de jaren veertig met Hofwijck bergafwaarts ging besloot hij de buitenplaats te kopen. Hij vond het verschrikkelijk dat dit prachtige bouwwerk zo verwaarloosd werd.

Ook Vreugd en Rust, eens toch een belangrijk middelpunt voor de Haags-Voorburgse society, dreigde na verloop van tijd in verval te raken. In 1917 moest Den Haag er zelfs aan te pas komen. Om te voorkomen dat het park voor woningbouw gebruikt zou worden werd de gehele buitenplaats door deze gemeente opgekocht. Daarna werd het gebouw gebruikt als hotel-restaurant, als Montessorischool, en tot voor kort was er een opleiding voor

verpleegkundigen gevestigd. Huize Vreugd en Rust lijkt definitief gered na een ingrijpende verbouwing en restauratie in 1988. Thans is er wederom een hotel-restaurant gevestigd. De theekoepel waar de familie Groen van Prinsterer zo graag vertoefde, staat er helaas reeds lang niet meer. Er zijn echter plannen om de theekoepel Damsigt bij Vreugd en Rust te plaatsen.

Bronnen:

* Algemeen Rijksarchief Den Haag: Het dagboek van Groen van Prinsterer (1822)

* H.W.J. Mulder: Groen van Prinsterer. Staatsman en Profeet. (Franeke 1973)

Essesteijn zoekt...

De werkgroep 'boerderij Essesteijn', die bezig is met een onderzoek naar het verleden van de boerderij, heeft dringend hulp nodig. Het materiaal dat de werkgroep tot dusverre boven water heeft gehaald, is veelbelovend, en lijkt zeker de moeite waard nader onderzocht te worden. Jammer genoeg is de werkgroep, die oorspronkelijk uit twee personen bestond, gereduceerd tot een persoon. Leden die het leuk vinden om op een ontspannen manier onderzoek te verrichten en dit op werkdagen kunnen doen – zijn daarom van harte welkom. Het onderzoek vindt vooral plaats op het gemeentearchief, waar de heer J. de Beer altijd ter assistentie aanwezig is.

Ook wil de werkgroep hierbij vragen of er misschien leden zijn die materiaal over de boerderij hebben. Alles is bruikbaar. We denken aan (oude) foto's, (oude) tekeningen, krantenknipsels, enzovoort. Zorgvuldig zal er een kopie of reproductie gemaakt worden en u krijgt uw materiaal ongeschonden retour.

De werkgroep wacht met spanning op uw reactie.

Belt u Rinus Sarabèr: telefoon 387 12 52.

Jonkheer Henri van Sypesteyn en het oude hek van Hoekenburg

Een korte pelgrimage vooraf

Den Haag, juli 1995. Een lome warmte rust doodstil op de verweerde, hier en daar scheefgezakte zerken van de meer dan zes eeuwen oude begraafplaats Oud Eik en Duinen. Een enkele hoge, kromgegroeide eik probeert te-vergeefs de verweerde grafmonumenten te beschermen tegen het onbarmhartig helle zonlicht. Zonlicht dat nieuwsgierig klimt over elke steen en onbeschaamd binnendringt door iedere spleet in de bijna uiteenvallende graftomben.

Een eeuwenoude kapelruïne die sinds het eind van de 16de eeuw als een verstild decor aan de rand van deze dodenakker staat, heeft toch nog een belangrijke taak. Als een postume troost verdeelt hij zorgvuldig zijn weldadige schaduw over de weggesleten opschriften in de liggende zerken. Die hadden de herinnering levend moeten houden aan degenen die hier aan de aarde werden toevertrouwd. En daar, bijna aan de rand van die steeds vager wordende schaduw ligt het doel van mijn korte pelgrimage. Een ogenschijnlijk vergeten plekje: de sobere grafzerk van Jonkheer Catharinus Henri Cornelis Ascanius van Sypesteyn.

Ook zijn naam is nog slechts met veel moeite te lezen. Verder ver-raadt niets dat hier de man ligt die tijdens zijn leven bezeten was van eerbied voor het verleden en dus een verwoed verzamelaar werd van oudheden. Zo kwam het dat uiteindelijk hij het oude hek van de Voorburgse buitenplaats Hoekenburg redde van de sloop. Dat gebeurde in 1911.

Jonkheer Henri van Sypesteyn

Jonkheer Catharinus Henri Cornelis Ascanius van Sypesteyn wordt op 14 december 1857 geboren in een deftig huis te Den Haag. Hij is het derde kind, maar de enige zoon van ouders die beiden uit een respectabel geslacht stammen: Jonkheer Jan Willem van Sypesteyn en Jonkvrouwe Adriana Wilhelmina van Vredenburg. Van zijn vader erft hij de bevoegenheid voor het verleden en voor zijn familiegeschiedenis in het bijzonder.

Hij treedt al jong in de voetsporen van zijn vader wanneer hij zich gaat toeleggen op het verzamelen en ordenen van handschriften, portretten, oude curiosa en zeldzaamheden. Van zijn moeder erft hij plichtsbef en een ijzeren doorzettingsvermogen

dat weinig ruimte laat voor anderen die zijn idealen doorkruisen.

Dat doorzettingsvermogen komt hem goed van pas. Want al snel wordt zijn leven volledig beheerst door één grote passie waaraan hij zijn hele leven zal opofferen: de herbouw van zijn voorvaderlijke

Eeuwenlang was de ruïne van Eik en Duinen een geliefd bedevaartsoord voor duizenden pelgrims. Op deze gravure zijn diverse devoot knielende bedevaartgangers afgebeeld. Links voor de ruïne zien we een begrafenisplechtigheid.

*Gravure door R. Boitet, 1729
Collectie auteur*

Kees van der Leer is als docent economie en corrector werkzaam aan de Haagse scholengemeenschap 'Zandvliet'. Als bewoner van de buitenplaats 'In de Wereldt is veel Gevaer' heeft hij bijzondere belangstelling voor de geschiedenis van buitenplaatsen en hun tuinen. In 1994 publiceerde hij in 'Zwijndrechtse Wetenswaardigheden' een verhandeling over de bewoners en de tuinen van de Hofstede en latere buitenplaats Meerdervoort.

Vormboom op het hondenkerkhof van Sypesteyn, 1995.

kasteel dat in lang vervlogen tijden in de drassige Sype te Loosdrecht stond, aan de rand van de laaggelegen grond waar het water doorheen 'sijpelde' en zo de slotgracht van voldoende water kon voorzien. Omstreeks 1400 werd het kasteel verwoest door een vijandelijke overval vanuit het naburige Mijnden. Het werd herbouwd, weer verwoest, weer herbouwd en nogmaals verwoest. In de 17de eeuw waren de ruïnes van het verwoeste kasteel voorgoed van de aardbodem verdwenen en daarmee de laatste zichtbare herinnering aan het stamslot.

Vanwaar die herbouwvisioenen na bijna drie vervlogen eeuwen? Het besef stamhouder te zijn, drukt zwaar op Jonkheer Henri. Maar de tijd verstrijkt, hij blijft ongehuwd en dus kinderloos. Wilde hij als stamhouder toch een duidelijke daad stellen? Een daad die iets tastbaars zou terughalen uit de familiehistorie, en tegelijkertijd zijn geslacht zichtbaar kon doen voortleven in de herinnering van de komende eeuwen? In het voorjaar van 1884 had Jonkheer Henri een bezoek gebracht aan (Nieuw) Loosdrecht. Daar hoorde hij hoe in de volksverhalen het oude slot Sypesteyn nog voortleefde. En in de kadastrale leggers op het gemeentehuis bleek het terrein waar het oude kasteel vermoedelijk had gestaan gemakkelijk terug te vinden. Weliswaar was de grond inmiddels gesplitst in verschillende percelen en bebouwd met boerenwoningen, maar het geheel was goed herkenbaar. De mooiste verrassing vormden echter de wapenstenen die zijn voorvader Cornelis Ascanius in 1664 had laten maken. Die voorvader had in die tijd ook plannen gemaakt om het kasteel weer in oude gedaante te herbouwen. De vernielingen door plunderende Franse troepen in 1672 hadden dat echter verhinderd. Maar die wapenstenen waren er nog, in het bezit van burgemeester Hacke van Mijnden. En die gaf de stenen zomaar spontaan cadeau aan Jonkheer Henri. De Jonkheer beseftte dat hij op dat moment de eerste stenen van zijn herbouw-

visioen concreet in beide handen hield. Het duurde nog tot 1901 voor de Jonkheer de voorvaderlijke grond vrijwel geheel had aangekocht en de realisering van zijn droom ter hand kon nemen. Het begin was veelbelovend. Bij de onmiddellijk begonnen opgravingen bleken de fundamenteën van de kasteelgebouwen en de duidelijke sporen van de oorspronkelijke grachten, beschoeiingen, bruggen en terreinen nog verrassend gaaf in de grond aanwezig te zijn. De herbouw kon op basis van de oude fundamenteën gerealiseerd worden. Maar voordat die herbouw van het kasteel zelf begint, ziet de Jonkheer kans om op de teruggevonden terreinen zijn andere ideaal te verwezenlijken: de reconstructie van een 'Oud-Nederlandsche tuin'. En daarmee komen we dan op het spoor van het oude Voorburgse Hoekenburg-hek.

Van Sypesteyn en de 'Oud-Nederlandsche tuinkunst'

Omstreeks 1902 begint de Jonkheer met de aanleg van een park en een tuin in de 16de en 17de eeuwse stijl. Op zijn voorvaderlijke grond wil hij, rondom het nog te herbouwen kasteel, laten zien hoe zo'n Oud-Nederlandse tuin 'nu nog had kunnen zijn als het met piëteit en veel liefde zo goed doenlijk in stand gehouden was.' Bij de reconstructies maakt Van Sypesteyn gebruik van zijn grote collectie 16de en 17de eeuwse afbeeldingen die hij inmiddels

heeft verzameld. Als eerste wordt het park aangelegd, direct buiten de kasteelgracht, in 17de eeuwse stijl met rechte paden, een lindenlaan die uitloopt op een bos, en veel bijzondere boomsoorten. Daarna volgt de aanleg van voorplein en slottuin. Het voorplein krijgt het 16de eeuwse uiterlijk met vierkante grasvlakken, een waterput en enkele schaduwrijke bomen als kastanje, linde en eik. De 16de eeuwse slottuin komt uiteraard binnen de bescherming van de kasteelgracht te liggen. Deze tuin wordt omgeven door hagen en loofgangen, met daarbinnen symmetrische bloemvakken omrand door buxushaagjes. Ook de kunstig geknipte buxusvormbomen zijn symmetrisch in deze tuin aangebracht. Van de geplande kruidentuin en middeleeuwse boomgaard met (gras)zodenbank en bron of fontein wordt echter niet veel gerealiseerd. Op de bedoelde plek naast het kasteel worden nog wel enkele oudere appel- en peer-soorten geplant, maar daar is het bij gebleven. Een doolhof komt er wel, in 17de eeuwse trant, opgebouwd uit beukenhagen, aangelegd op een eilandje naast het park. In 1907 zijn de voornaamste tuindelen aangelegd en kan de Jonkheer zich even in alle rust gaan wijden aan het schrijven van een boek over de Nederlandse tuinhistorie. Zo'n boek vindt hij dringend nodig. Want, zo schrijft hij, 'is het niet verwonderlijk dat in de Nederlanden, die eeuwenlang een zoo voornamste plaats innamen bij de beoefening van den tuin-

bouw, wier tuinarchitectuur steeds de bewondering van de naburige landen opwekte die hen navoldden, dat hier geen enkel boekwerk bestaat, dat, zelfs onvolledig, een beeld geeft van de geschiedkundige ontwikkeling van deze beide zoo belangrijke uitingen van kunst en nijverheid in de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden? (...) Nog een reden bestond er voor mij om het uit te geven. En die was om de kennis omtrent de oude Nederlandsche tuinen wat meer in ons land te verbreiden.' Dat boek, getiteld 'Oud-Nederlandsche Tuinkunst' komt in 1910 gereed. Het blijkt een uniek boek: het eerste boek in Nederland dat op deskundige en boeiend-helder geschreven wijze een geschiedkundig overzicht geeft 'van de

Nederlandsche tuinarchitectuur van de 15de tot de 19de eeuw.' Verder bevat het 111 afbeeldingen 'bijna alle genomen naar nog niet eerder gereproduceerde Nederlandsche schilderijen, miniaturen, teekeningen, prenten of voorwerpen en in origineele opnamen.' Veel tuin-historische inzichten die de Jonkheer in zijn boek beschrijft, hadden inmiddels concrete vorm gekregen in zijn eigen tuin. Maar de kroon op zijn tuinreconstructie ontbreekt nog. Dat moeten de hekken worden die, zoals hij in zijn boek beschrijft, een wezenlijk onderdeel vormen van een historische tuin.

Van Sypesteijn en de hekken in de tuinkunst

Een omheining beschermt de tuin

Jonkheer Henri van Sypesteijn in zijn 'Oud-Nederlandsche tuin' met zijn lievelingshonden, ca. 1930.

Archief kasteel-museum Sypesteijn

Detail van het oude hek van Hoekenburg. In het vak onder de bollen heeft in ijzeren letters HOEKEN-BURG gezeten.

10

tegen de buitenwereld en geeft het zijn gewenste beslotenheid. Zo'n omheining bestond aanvankelijk uit een aarden wal, houten palissade, doornhaag of dicht vlechtwerk van takken. Het is niet toevallig dat het woord tuin zelfs afkomstig is van 'tune', een oud woord dat uiteindelijk omheining van wilgetenen betekent. Van Sypesteyn beschrijft hoe zo'n omheining in de loop der eeuwen zijn verdedigende noodzaak verliest, evenals dat met kastelen het hek zijn functie van afscheidingsmogelijkheid, een aanduiding waar het eigen erf begint en dat van een ander ophoudt. Ook worden hekken geplaatst binnen het eigen

gebied, bijvoorbeeld om de toegang tot verschillende tuinonderdelen te markeren. Er ontstaat bij dit alles meer behoefte aan ruimte en openheid; de tuinafscheiding wordt 'doorzichtiger', laat uitzicht op de buitenwereld, maar gunt ook een blik naar binnen. Een open hek geeft daarbij visueel diepte aan wat er achter ligt waardoor het ook een perspectivische functie in de tuinarchitectuur krijgt. Uiteindelijk worden ook de zware dichte toegangspoorten bij de ingang van het erf, vervangen door grote inrijhekken waar onbelemmerd doorheen gekeken kan worden. Aldus kan de 17de eeuwse toeschouwer ongehinderd, maar op gepaste afstand, onder de indruk komen van de allure die Huis en tuin naar buiten moesten uitstralen om daarmee de hoge status van de bewoner te weerspiegelen.

Over die openheid van de hekken citeert Van Sypesteyn Constantijn Huygens. Die schrijft in 1653 in zijn 'Hofwijck' over het inrijhek voor zijn Huis het volgende:

*'T zijn Heckens, Vreemdeling,
en dat heeft oock sijn sin;
T'is open-deuren werck.'*

Toch zien we in de vorm van de eerste doorzichtige ijzeren hekken nog iets van het oorspronkelijke verdedigende karakter: ze bestaan uit onderling verbonden, iets van elkaar afstaande lansen of speren die met de punt naar boven zijn gezet. Verder worden aan de onderkant van de hekken vaak extra spijlen geplaatst om dieren tegen te houden.

Aanvankelijk zijn de hekken sober van uitvoering, later worden ze steeds sierlijker. Vooral de 17de en 18de eeuwse inrijhekken bij de buitenplaatsen worden imponerend rijk geornamenteerd om samen met Huis en tuin de grandeur van de bewoner uit te stralen.

Hekken worden zo echte topstukken van smeedkunst, architectonische kunstwerken, die niet meer weg te denken zijn uit de geschiedenis van de tuinkunst. Vandaar dat Van Sypesteyn op zoek gaat naar oude hekken, om die op diverse bewust gekozen plaatsen in zijn 'Oud-Nederlandse tuin' een zinvolle plaats te geven. Zijn aankopen legt hij nauwkeurig vast in een notitieboek, met meestal de plaats van herkomst erbij vermeld. En zo

koopt hij, volgens dit notitieboek, in 1911 via de firma Jonkman uit Den Haag voor f175 het oude hek van de Voorburgse buitenplaats Hoekenburg. Dit hek moest daar weg omdat het vervangen zou worden door een ander, groter hek. Aldus redt de Jonkheer het fraaie hek van een onverdiend einde op de schroot hoop. Het is hetzelfde jaar waarin de fundamenteën van het oude kasteel Sypesteyn volledig worden blootgelegd en de herbouw van het kasteel zelf wordt begonnen. Hierbij worden veel bijzondere bouwmaterialen, interieuronderdelen en historisch waardevolle ornamenten gebruikt die Van Sypesteyn inmiddels had opgekocht, meestal uit oude gebouwen die gesloopt werden. Van Sypesteyn geeft het Hoekenburghek een mooie plaats in zijn kasteeltuin. Alvorens die plek te

beschrijven is dit een goed moment om eerst op zoek te gaan naar de plek in Voorburg, waar het hek oorspronkelijk heeft gestaan.

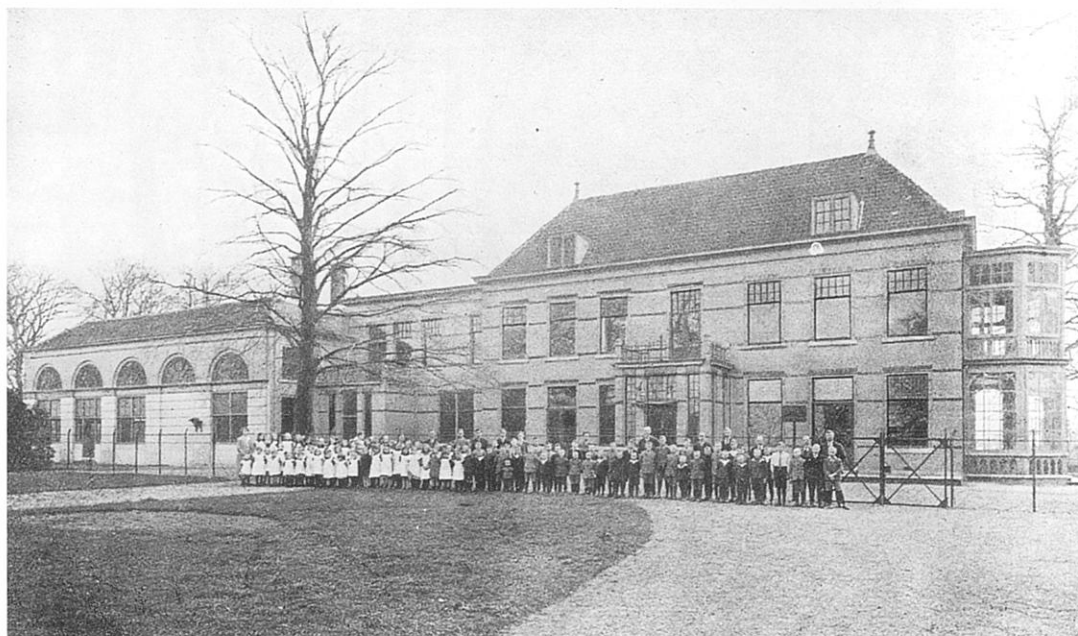
Hoekenburg en de oorspronkelijke plek van het oude hek

Behalve de vermelding dat het hek afkomstig is van de buitenplaats Hoekenburg te Voorburg, heeft Van Sypesteyn over die originele standplaats niets vastgelegd. Stond het hek bij de vroegere ingang, de plek waar nu de Hoekenburglaan uitkomt op de Prinses Mariannelaan? Of stond het hek wellicht bij de nog steeds aanwezige tuinmanswoning in het park, of op de plaats waar nu een nieuw hek de directe ingang van het Huis Hoekenburg markeert? Allemaal vragen waarop het antwoord misschien verscholen

Rond 1900 is Hoekenburg enige jaren als hotel-pension in gebruik geweest. Op deze opname is duidelijk de riante geheel overdekte waranda te zien die herhaaldelijk in oude acten wordt vermeld.

Archief Instituut Effatha

In 1926 wordt Hoekenburg aangekocht door de Vereniging Effatha, het instituut voor onderwijs aan dove kinderen. Op deze opname staan leerlingen en personeel trots voor hun nieuwe schoolgebouw Hoekenburg. Deze unieke opname toont rechts naast het hoofdgebouw de fraaie serre. Links is het oude koetshuis te zien. De serre wordt in 1929 afgebroken, 'ter voorkoming van grote onderhoudskosten'. Het oude koetshuis wordt in 1953 gesloopt om plaats te maken voor een doelmatiger gebouw van drie verdiepingen.
Archief Instituut Effatha

Het oude tolhuis, de voormalige portierswoning aan de oprijlaan van Hoekenburg, gezien vanaf de Geestbrug. Rechts tussen de bomen is, met behulp van een vergrootglas, een gedeelte te zien van het openstaande hek, met de voor dit hek zo karakteristieke krul.

Ansichtkaart, verstuurd in 1901
Collectie auteur

12

ligt in de oude archiefstukken die van Hoekenburg bewaard zijn gebleven. Dat vergde een speurtocht in archieven en verzamelingen, tijdrovend maar wel spannend. Het leverde veel aardige gegevens op over de buitenplaats en inderdaad ook een aanwijzing over de gezochte plek. Maar het waren een oude ansichtkaart en een vergrootglas die uiteindelijk het goed verborgen 'geheim' van de oude standplaats onthulden. Na vele vergeelde acten in het Oud-Archief van Voorburg gelezen te hebben, lag daar dan eindelijk de eerste die een duidelijke aanwijzing bleek te bevatten: 'Afschrift van het procesverbaal van oopenbare verkoop van Buitenplaats Hoekenburg onder Voorburg gehouden ten overstaan van den notaris H. van Zegwaard te Voorburg den 27 July en den

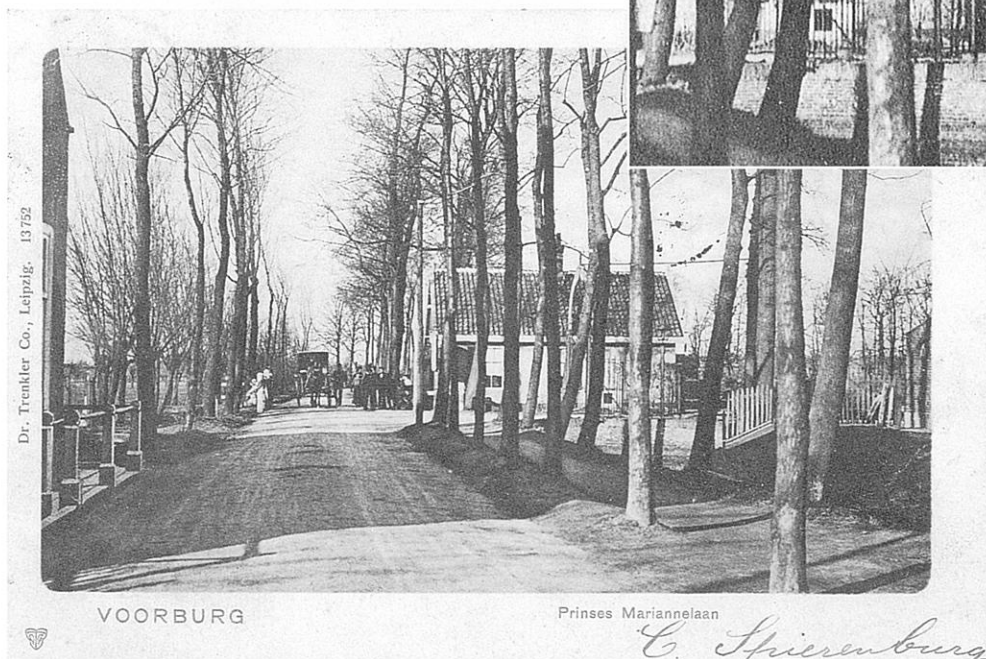
3 Augustus 1865'.

De acte geeft een mooie, uitgebreide beschrijving van de buitenplaats, zoals die er in 1865 uitzag, inclusief een kijkje binnen het Herenhuis en de stal: 'Omschrijving van het te veilen perceel (...) De buitenplaats Hoekenburg, alleraangenaamst gelegen aan de trekvaart en straatweg, nabij de Geestbrug op korten afstand van 's Gravenhage en het station van den Hollandschen IJzeren Spoorweg onder de gemeente Voorburg, bestaande uit een-zeer solide heerenhuizing (...) waarin zestien zoo boven als benedenkamers,

waaronder eene suite van drie kamers, als salon met twee kamers ter wederzijde, allen geplafonneerd en vele met stookplaatsen voorzien, badkamer, keuken waarin een pomp voor regen- en welwater, vorstvrije kelder, provisie- dessert- en dienstbodenkamers en verdere gemakken, geheel overdekte en afgesloten zeer riante warande, waaruit men een zeer ruim uitzigt over de daarvoor liggende trekvaart en daarover liggende landerijen heeft; voorts eene in de nabijheid van het hoofdgebouw staande (...) bijzondere moderne royale stal en koetshuis, waarin stalling voor acht

paarden met hardstenen kribben voorzien van marmeren plinten en ijzeren ruiven, koetsiers- en palfrenierswoning, voorts eene uitgestrekte boomgaard en moestuin, beplant met vele kostbare vruchtboomen, (...) in welken moestuin wordt gevonden eene perzikenkast (...) bevattende buitengewoon schoone perzikenboomen waaraan vele vruchten, en een steenen

druivenlessenaar overschoone wingerden, buitengewoon geladen met druiven (...) achter den moestuin eene menagerie met steenen kippenhok; bevattende voorts de plaats zware opgaande boomen en sterk wassend hakhout, doorsneden met aangename wandelingen, (...) wordende op de plaats gevonden eene zeer riante koepel aan de trekvaart, tuinmans- en daaraanverheelde arbeiderswoning (...) en aan het hek van de oprijlaan aan den straatweg eene portiers-

Dr. Trenkler Co., Leipzig. 13752

VOORBURG

Prinses Mariannelaan

E. Spierenburg

woning (...)’ In die laatste zin stond dus eindelijk het hek! Maar was dit ook het Hoekenburg-hek dat Van Sypesteyn in 1911 kocht? De verkoopacte van 1865 gaf daarop geen afdoende antwoord. Datzelfde gold ook voor de vroegste vermelding van een hek bij Hoekenburg die tot nu toe werd gevonden, in een acte van 22 april 1860. Laatstgenoemde acte geeft vrijwel dezelfde omschrijving als die van 1865.

Duidelijker wordt het wanneer op 31 december 1868 de buitenplaats weer wordt verkocht. In de daartoe opgemaakte notariële acte wordt ook het hek genoemd, maar nu met een toevoeging tussen haakjes. Gesproken wordt van de ‘portierswoning (thans tolhuis) aan het hek der oprijlaan.’ En juist die toevoeging tussen haakjes leidt het spoor naar het definitieve antwoord. Want van dat tolhuis is een oude Ansichtkaart bewaard gebleven. Een kaart van omstreeks 1900 met de Prinses Mariannelaan, gezien vanaf de Geestbrug. Tussen de bomen is rechts het tolhuis te zien, de voormalige portierswoning van Hoekenburg. De eerste blik op de kaart is teleurstellend. Geen hek te zien, lijkt het. Maar een vergrootglas geeft een andere, zeer verrassende kijk. Want dat glas onthult tussen de bomen, de vage contouren van een openstaand hek. En in die contouren is duidelijk de krul te zien die zo kenmerkend is voor het oude Hoekenburg-hek. Zo heeft die oude Ansichtkaart die in 1901 werd verzonden, het geheim

ontsluierd van de plek waar eertijds het hek stond. In 1911 moest dit hek plaatsmaken voor een nieuw, dat de toenmalige eigenaar van Hoekenburg, Jan Daniël Martinus de Voogt in 1910 had gekocht op de wereldtentoonstelling te Brussel. De plek in Voorburg heeft het nieuwe hek aanvankelijk geen geluk gebracht. In 1925 koopt de Gemeente Voorburg Hoekenburg met alles wat erbij hoorde. Op het stuk grond aan de straatzijde moesten huizen en een weg komen. Zodoende werd in 1928 het nieuwe ‘Brusselse’ hek gesloopt. Jarenlang lag het fraaie hek weg te roesten op de Gemeentewerf. Tot omstreeks 1963. Toen ontfermde de nog jonge Stichting Mooi Voorburg zich over het hek en liet het na restauratie plaatsen in het park voor Vreugd en Rust. Daar staat het nog steeds als een trots en terecht eerbetoon aan de Stichting Mooi Voorburg, en als een bewijs hoezeer het de moeite waard is om zuinig te zijn op onze historische kostbaarheden.

Sypesteyn en het oude hek van Hoekenburg

Augustus 1995. Rond kasteel Sypesteyn in Nieuw Loosdrecht heerst de vredige stilte van een Oud-Hollandse slottuin. Riddersporen, kattenkruid, kamille en lavendel proberen schuchter hun tere kleuren te verbergen achter de beschermende haagjes. Maar hun bedwelvende hoogzomer-geur verradt hen keer op keer. Daarom worden ze een geliefde landingsplek voor de hon-

derden over elkaar buitende vlinders. De zon speelt uitbundig met haar vrolijke licht over de vele koningsblauwe hekken, die ieder een stukje tuingeschiedenis uitbeelden. Elk hek heeft een belangrijke functie in de tuin en het park: de een markeert de ingang, enkele andere de overgang naar een nieuw tuingedeelte, een volgende vormt een verrassend eindpunt van een laan, of omkadert een bijzonder vergezicht bij de bosrand. Van daaruit is nog goed te zien hoe diep de weilanden achter het bos in de verte verdwijnen. Ook is te zien hoe, door diezelfde weilanden,

Zijstuk van het ‘Brusselse’ Hoekenburg-hek, dat nu bij de ingang van park Vreugd en Rust staat.

Een hekmerk is het merkteken van de ijzerfabrikant.

Ijzer werd meestal in vierkante staven aangevoerd, voornamelijk uit Zweden. Die ijzerfabricage vergde

grote hoeveelheden hout zodat ontbossing dreigde.

Daarom

bepaalde de Zweedse overheid in de 17e eeuw dat in het vervolg iedere staaf voorzien moest zijn van een merkteken van de producent. Het aantal staven

14 *dat geproduceerd mocht worden, werd afhankelijk gesteld van de omvang van de bossen waar zo'n ijzerproducent over kon beschikken. Via het merk kon nu de gefabriceerde hoeveelheid ijzer worden gecontroleerd, en daarmee tevens de omvang van de houtkap. Bij het smeden van het ijzer verdween het merk vaak. In sommige hekken, zoals het Hoekenburghek, werden de vierkante staven vrijwel onbewerkt als hekspijlen aangebracht. De kans is dan tamelijk groot dat zo'n hekmerk onbeschadigd wordt aangetroffen.*

Tekening door Josefine Boers, 1987

Het oude Hoekenburghek op de brug tussen slottuin en de lindenlaan in het park van Sydesteyn, zomer 1995.

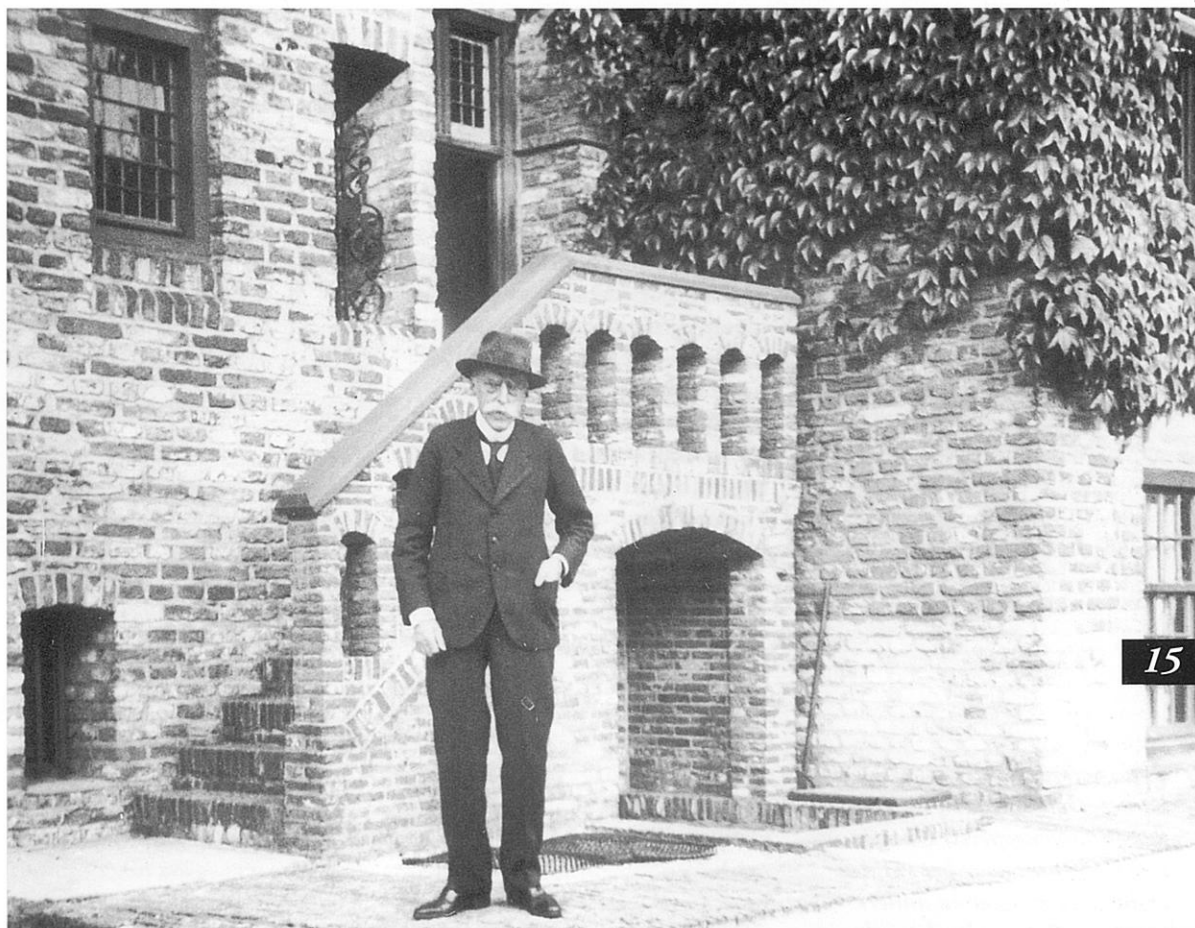
lange sloten het eertijds sijpelende water vanuit die verre horizon richting Sydesteyn brengen. Het oude Hoekenburghek heeft een mooie centrale plaats gekregen in de hoofdas van de tuin. Het staat fraai op de brug over de gracht die het park afscheidt van de slottuin, aan het begin van de lange lindenlaan. Het is een karakteristiek hek, vermoedelijk uit begin 1700, geheel in ijzer uitgevoerd, met sierkrullen, bollen, zijvleugels en korte tussenspijlen. Die tussenspijlen dienden om ongewenste dieren buiten te houden. De beide zijvleugels hebben aan de buitenkant drie-dimensionale pijlpunten. De naam Hoekenburg die bij de aankoop in 1911

nog gedeeltelijk aanwezig was in de bovenkant van het hek, net onder de bollen, werd door Van Sydesteyn verwijderd. In 1987 werd tijdens de restauratie van het hek op een van de hoofdspijlen een hekmerk ontdekt, het merkteken van de ijzerfabrikant, met de bekroonde initialen WR. Wandelend in het park komt vanzelf de vraag naar boven hoe de tuin van Hofwijck eruit zou hebben gezien als van Sydesteyn zijn werk daar had kunnen afmaken. Van Sydesteyn, die een bewonderaar van Huygens was, woonde op 16 juli 1916 de oprichtingsvergadering bij van de Vereniging Hofwijck. Het doel was Hofwijck van de sloop te red-

den. Van Sydesteyn werd bestuurslid, en voorzitter van de restauratiecommissie. Hoewel het herstel van het Huis voorrang kreeg, wijst genoemd voorzitterschap van Van Sydesteyn erop dat reeds toen de restauratie van de Hofwijck-tuin minstens zo belangrijk werd gevonden. Door een fundamenteel meningsverschil met de tamelijk ontactische en autoritaire Hofwijck-voorzitter, Hofstede de Groot, stapte Van Sydesteyn echter in 1918 uit die restauratiecommissie en bedankte uiteindelijk ook voor het lidmaatschap van Hofwijck. Van een historisch goed doordachte reconstructie van de Hofwijck-tuin kwam daar-

door een generatie lang niet veel terecht. Wellicht zou de Jonkheer er ook voor gezorgd hebben dat in de Hofwijck-tuin veel meer 'open-deuren werck' was gekomen waar Constantijn Huygens reeds over schreef. Dat zou ongetwijfeld het Huis, de beelden en de tuin een betere bescherming hebben geboden dan de kwetsbare situatie van nu. De terugtocht uit het park voert weer door het oude hek van Hoekenburg. Het voelt als de herleving van een stukje lang vervlogen Voorburg. Zo maar tastbaar binnen handbereik. Maar op het moment dat ik het hek een laatste keer wil aanraken, flitst opeens de schim van de Jonkheer door mij heen. Alsof hij ten afscheid nog eenmaal over de brug komt aangelopen, zoals hij dat, tot zijn overlijden in 1937, honderden keren eerder moet hebben gedaan. Uiteraard is hij vergezeld van zijn trouwe honden. Die liggen hier dichtbij het Hoekenburg-hek begraven op het hondenkerkhof, diep onder het gras van de langgerekte singel. Een verstild plekje achter de mooiste vormboom uit de tuin en vlakbij het oude beeld van Nimrod, de beschermgod van de jacht. Als tenslotte het hek voorzichtig dichtvalt, liggen drie eeuwen tuingeschiedenis achter mij. Gelukkig weet ik die nu veilig beschermd door de tien eerbiedwaardige hekken. Die hebben het nu al drie eeuwen trouw volgehouden. Ze zullen hier zeker nog eeuwenlang hun dankbare taak kunnen vervullen.

***Jonkheer Henri van Sypesteyn
voor de ingang van zijn kasteel.
Archief kasteel-museum Sypesteyn***

Bronnen:

oud-archief gemeente voorburg, archief museum hofwijck, archief kasteel-museum sypesteyn, archief instituut effatha; jhr c.h.c.a. van sypesteyn: *oud-nederlandsche tuinkunst* (1910); a.d. wumkes: *jhr catharinus henri cornelis ascanius van sypesteyn, kleine kroniek van zijn leven* (1971); irene dankelman e.a.: *jonkheer van sypesteyn legt een 16de eeuwse kasteeltuin aan* (1977); stichting mooi voorburg, 25

jaar actief (1983); h.n. karsemeyer: *merk op smeedwerk, restauratie-vademecum rdmz* (1985); josefine boers en jeannette van schaik: *de hekwerken van kasteel sypesteyn* (1988); jelly verwaal e.a.: *effatha, 100 jaar* (1988); w.p.r.a. cappers: *stilleven in steen* (1990); j.m.van schaik: *een rondgang door de tuinen van kasteel sypesteyn* (1993); a.j.a.m. lisman: *toegangs-hekken in de vechstreek, jaarboekje nifterlake* (1994).

Opgedragen aan:

Jeannette van Schaik, Josefine Boers, Henk Boers, Hans van Roon en al die andere vrijwilligers die in de jaren 80 de tuin van Sypesteyn hebben gered uit de verwaarloosde en diep vervallen staat, en die met veel piëteit, deskundigheid en noeste arbeid de tuin weer hebben teruggebracht tot de Oud-Nederlandse bloemenhof die de naam Sypesteyn weer met ere kan dragen.

Monumentenzorg steeds meer in handen van particulieren

Voor veel mensen is het vanzelfsprekend dat Voorburg een oud centrum heeft, dat 'Hofwijck' onderhouden wordt en dat 'In de Wereldt is veel Gevaer' haar oude naam terugkreeg. In de jaren vijftig en zestig werd er echter heel anders gedacht over de stad. Als het gemeente-bestuur in die tijd haar zin had gekregen, lag er op de plaats van de Herenstraat nu een moderne tweebaansweg met aan het einde een winderig winkelplein.

bewaren en vernieuwen

Het evenwicht tussen

16

In de persgasfabriek werd vloeibaar petroleumgas in stalen flessen samengeperst. Dat gas werd gebruikt voor het snijden en lassen van ijzer en andere metalen. Het werd ook aanbevolen voor verlichting en verwarming.

Links op de afbeelding is de koepel of het speelhuisje van 'Middendorp' te zien, dat onlangs is gerestaureerd.

*Foto G. Trapman, ca. 1929
Collectie museum Swaensteyn*

Het besef dat oude gebouwen op zichzelf waardevol zijn is gegroeid vanaf de negentiende eeuw. Georganiseerde zorg voor historische panden in Nederland bestaat eigenlijk pas dertig jaar. De eerste monumentenlijst werd door het Rijk aan het begin van de jaren zestig samengesteld. Van de weeromstuit – de dreigende sloop van het oude centrum lag nog vers in het geheugen – werden er in het wilde weg panden op de nieuwe lijst gezet, er was geen sprake van beleid. Bouwkunst die tegenwoordig belangrijk gevonden wordt, is in de jaren zestig min of meer 'vergeten': gebouwen uit de negentiende eeuw kwamen niet op de

lijst voor, met als gevolg dat in Voorburg nauwelijks nog negentiende eeuwse architectuur te zien is. Daarentegen werden gebouwen die nu als 'onbelangrijk' bestempeld worden, bijvoorbeeld het achttiende-eeuwse woonhuis Schoolstraat 25, tot Rijksmonument gemaakt. Veel soortgelijke huizen staan weer niet op de lijst. De beweegredenen achter deze beslissingen zijn niet meer te achterhalen.

Van de jaren zeventig tot begin jaren tachtig werd door monumentenzorg veel aandacht besteed aan grote restauratieprojecten. Eens in de twintig jaar zouden alle monumenten een

grote opknabbeurt krijgen, zodat ze er weer een tijd tegen konden. De praktijk leerde echter dat deze manier van werken handen vol geld kostte, omdat een pand niet tussentijds onderhouden werd. Tegenwoordig wordt dus geprobeerd het onderhoud zo veel mogelijk 'bij te houden'. Helaas kan ook met deze methode niet het hele monumentenbestand gespaard blijven: bij monumentenzorg schat men dat twintig procent van alle Voorburgse monumenten in slechte staat is.

Er moeten dus andere wegen gevonden worden om oude panden voor het nageslacht te

behouden. In de jaren zeventig werd een 'monumentenwacht' in het leven geroepen die de eigenaren van monumenten helpt bij het tijdig signaleren van gebreken aan het pand. Van deze regeling wordt steeds vaker gebruik gemaakt. Monumentenzorg zal daardoor meer in handen van particulieren komen.

De gemeente heeft in de dertig jaar dat zij zich systematisch met monumentenbeleid bezig houdt een duidelijk beeld gekregen van wat zij wil behouden en waarom. Een gebouw komt in aanmerking voor de titel 'beschermd monument' als het ouder is dan vijftig jaar, als het uniek in zijn soort is, het in zijn omgeving beeldbepalend is en als het historische waarde heeft. Natuurlijk kan men over deze criteria van mening verschillen. Of een gebouw mooi is of niet doet er bij de selectie bijvoorbeeld weinig toe. Monumentenzorg wil tastbare resten van het cultureel erfgoed bewaren, zodat de inwoners van de stad de geschiedenis ervan kunnen herleiden aan de hand van de 'openbare ruimte', de gebouwen en hun omgeving. Om die reden wordt ook elk jaar de Open Monumentendag georganiseerd.

Als particulieren verbouwingen aan hun monumentale woning uitvoeren, is dat niet in eerste instantie om de publieke zaak te dienen. Toch moet de gemeente steeds vaker particulieren inschakelen bij het bewaren van monu-

menten. Dat leidt onvermijdelijk tot compromissen, waarbij misschien waardevolle monumenten beschadigd raken.

Maar soms is het de gemeente zelf die monumentale panden aan hun lot overlaat. In de periode begin jaren zeventig tot eind jaren tachtig was de gemeente Voorburg van mening dat bedrijfsbebouwing niet in het oude dorp thuishoorde. Voor veel geld zijn eigenaren van fabrieken en bedrijfspanden uitgekocht, waarna hun panden veelal gesloopt werden. In het bestemmingsplan werd een deel van het industrieel erfgoed 'wegbestemd', zoals dat heet. De consequenties van dit beleid bleken nog zeer recent. Ondanks protesten van Voorburgers werd in 1991 het gasfabriekje achter buitenplaats Middendorp grotendeels gesloopt. De eigenaar, Bleuland van Oordt, had in de Voorburgse Courant van 25 april 1990 al duidelijk laten weten wat hij van zijn gasfabriekje vond: 'Elke keer als ik langs de Vliet rijd, geneer ik me rot voor de rotzooi.'

Overigens mag hier niet onvermeld blijven dat de Voorburgse gemeente ook diverse keren bij het omgaan met eigen monumentaal bezit een slecht voorbeeld heeft gegeven. Zo werd in 1986 bij de verbouw van het gemeentehuis in de Herenstraat, dus midden in het beschermde dorpsgezicht, door de gemeente een oud pand afgebroken en vervangen door een brede nieuwbouw-

gevel. De vele, sterk afkeurende reacties van de plaatselijke bevolking weerhield diezelfde gemeente er niet van om vorig jaar opnieuw met soortgelijke ver- en nieuwbouwplannen te komen voor de andere kant van het gemeentehuis. Daarbij werd opnieuw het beschermde dorpsgezicht geweld aangedaan. De nieuwe plannen voorzagen zelfs in de sloop van buitenplaats Sionslust. De massale protesten onder aanvoering van de Wijkvereniging Oud-Voorburg hebben de uitvoering van deze plannen – vooralsnog – verhinderd. In feite is dit natuurlijk de omgekeerde wereld: particulieren behoeden de overheid voor monumentale misstappen!

Door voortdurende bezuinigingen ziet de afdeling monumentenzorg van de gemeente Voorburg zich genooddakt het beleid in de toekomst anders vorm te geven. Zal dat beleid het aanzien van Voorburg veranderen? Het ligt in de lijn der verwachtingen dat dit inderdaad zal gebeuren. Maar verandert Voorburg niet al voortdurend? Het dorp is uiteraard geen openluchtmuseum waar alles krampachtig bij het oude gehouden moet worden. Toch is het mijns inziens niet onverstandig de huidige ontwikkelingen in de gaten te houden. Bewoners van Voorburg, vooral als zij verenigd zijn in cultuur-historisch geïnteresseerde gezelschappen, hebben daarbij een speciale verantwoordelijkheid.

Martine van Eck (1967) studeerde mentaliteitsgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen. De titel van haar afstudeerscriptie luidt 'De Amerikaanse droom gebroken. De onheilsverwachtingen van een wereldmacht 1960-1990.' Tijdens haar studie publiceerde zij in verschillende populair-wetenschappelijke tijdschriften. Thans is zij werkzaam als free-lance onderzoeker en redacteur bij uitgeverijen.

* Met dank aan Ruud Hofman, medewerker monumentenzorg van de gemeente Voorburg.

Historische Vereniging Voorburg

Secretariaat: Van Deventerlaan 51
2271 TW Voorburg
telefoon: 070 387 51 79

Jaargang 1 • Nummer 3 • 1995

Redactieadres:
Voorhofstraat 25
2271 BW Voorburg
telefoon: 070 386 20 94

Redactie:

Eddie van Roon
René Vink

Teksten:

Martine van Eck
Kees van der Leer
Eddie van Roon

Grafische vormgeving:

Rietje van Eck-Trapman

Lay-out:

Rinus Sarabèr
Rietje van Eck-Trapman

Lithografie:

Rinus Sarabèr

Fotografie:

M.J. Sarabèr
G. Trapman
M.G. Trapman

DTP:

3 = I FSGC, Den Haag

Drukwerk:

Drukkerij Polstra, Voorburg

Bestuur:

drs. R.E.J. Bisseling *voorzitter*
ir. J.A. van der Stelt *secretaris*
G.Th. Langerak *penningmeester*
drs. C.L. van der Leer *lid*
M.J. Harms *lid*
J.H.S.M. de Beer *adviseur*

Copyright:

Overname van teksten uit
'Historisch Voorburg' is uitsluitend
toegestaan na schriftelijke toestemming
van de redactie.

Lidmaatschap 1996

Inwoner van Voorburg f40,-
Buiten Voorburg f45,-
Gezin f50,-

Penningmeester HVV te Voorburg
Postbank 288321
VSB Bank te Voorburg
rekeningnr. 88 15 54 359

ISSN 1381-4672

Schoolstraat 25, wit 18e eeuws huisje

